

19300

7.668

Нехай живе Незалежна Галицька Держава!

ЗБІРКА СТАТЕЙ.

Відень 1922.
Накладом „Українського Прапора“.

В Управі „Українського Прапора“

(Wien, VIII. Langegasse 5, Tür 6)

можна набувати отсі видання:

1. **Кривава Книга.** Матеріяли до польської інвазії на українські землі Східної Галичини 1918—1919, часть I. 8°, ст. 100, Відень 1919. Також в інших мовах. Ціна 120 кор.
2. **За державну незалежність Галичини.** Чому українська Галичина не може прийти під Польщу. Зладив др. М. Лозинський. Також по французьки. Відень 1921, стор. 56, 8°. Ціна 60 кор.
3. **С. Р.: Галичина та Соборна Україна.** Відень 1921, стор. 16, 16°. Ціна 20 кор.
4. **С. Р.: Галичина й нові держави Європи.** Відень, 1921, стор. 32, 16°. Ціна 50 кор.
5. **С. Р.: Економічні основи галицької державности.** Відень 1921, стор. 30, 16°. Ціна 50 кор.
6. **С. Р.: Нафта Східної Галичини,** Відень 1922, стор. 44, 16°. Ціна 75 кор.
7. **Др. Осип Назарук: Рік на Великій Україні,** Спомини з української революції. Відень 1920, ст. 342, 16°. Ціна на ліпшій папері 320 кор, на звичайній 260 кор.
8. **Осип Левицький: Галицька Армія на Великій Україні.** Спомини. Відень 1921, ст. 194, 16°. Ціна 200 кор.
9. **Др. Лука Мишуга: Похід українських військ на Київ** (Серпень 1919). Відень 1920, ст. 27, 16°. Ціна 24 к.
10. **Др. Ілько Цюкан: Від Денікіна до більшовиків,** Фрагмент споминів з Радянської України. Відень 1921, ст. 19, 16°. Ціна 20 кор.
11. **Іван Німчук: Українська військова організація у Відні в днях перевороту.** Причинок до історії будови української держави в Галичині. Відень 1922, стор. 16, 16°. Ціна 24 кор.

06
10

27. 666.

Львів. Бібліотека
АН УРСР

Нехай живе Незалежна Галицька Держава!

Збірка статей

~~Галицька
Уряд для всіх
Галицьких
Вікорисних~~

2
Нам

Відень 1922
Накладом „Українського Пранора“

Зміст:

	Стор.
Вступ	3
Державно-правна основа Східної Галичини як Галицької Республіки	5
Др. Кость Левицький: Міжнародна основа справи Східної Галичини	10
Григорій Микетей: Міжнародні постанови в справі східної границі Польщі	17
Політично-географічне й економічно-географічне значіння Східної Галичини для розв'язання проблемів Східної Європи	27
Політично-географічні аналогії між Галичиною і Швейцарією	38
Східно-європейська проблема	42
Національна статистика в Східній Галичині	52
Господарські відносини Галичини	55
Уладження фінансових справ Галицької Дер- жави	61
В. К. Д.: Військове значіння Східної Галичини	65
Український Народе Буковини	75

Вступ.

Отсю невеличку книжечку присвячуємо справі державної незалежності Східної Галичини. В ній представлена концепція нашої справи, видвинута на міждержавній арені, як також реальні шляхи, якими йшов Галицький Уряд, щоб сю концепцію перевести в діло. Проєкту конституції нашої Держави не подаємо, бо читачі мають його в книжці п. з. „За державну незалежність Галичини“, яку видав Уряд. Галицький Уряд і далше буде обстоювати свою концепцію перед великими державами антанти. Останні міждержавні події показують, що незалежність нашої Батьківщини в такій формі має всі вигляди на здійснення. А ці події міждержавної політики такі: Польща як експонент Франції скінчила свою подвійну роль: протинімецького жандарма на заході й оборонного протибольшевицького валу на сході Європи. Здійснюється план Льюйда Джорджа покликати радянську Україну й совітську Росію у концерт великих держав світа. Найвища Рада

не чекаючи на те, чи совіти згодяться на умовини, під якими вони мають бути правно визнані, запросила вже голову Совітської Росії Леніна на світову конференцію в Генуї. Виступ радянських республік в міжнародній світовій політиці рішить також про східну границю Польщі, бо всі договори західних держав, творені без участі тих республік, не зобов'язують їх. А рижський договір, диктований хвилиною перемоги польс.-франц. зброї, чекає доля берестейського, бо його ні один європейський чинник не признав. Для нашої політики дорога ясна: вона йде по лінії відомого льондонського договору з 1915. та декларації радянської України й совітської Росії, зложеної в Ризі 24. вересня 1920, якою обидві згадані держави визнали незалежність Сх. Галичини на демократичній основі. Східна Галичина буде державою вільних народів на розмежу між Східною і Середньою Європою, — буде Швейцарією Сходу.

Відень, у січні 1922.

Державно-правна основа Східної Галичини як Галицької Республіки.

1. Східна Галичина (Галичина) се територія положена між Середушою і Східною Європою, що має 55.300 км² простору та 5,450.000 населення, з котрого припадає на Українців 74·4%, на Поляків около 12·1%, на Жидів около 12·3% і на Німців около 1·2 %.

2. Отся територія належала до бувшої австро-угорської монархії. В часі розпаду австро-угорської монархії з початком листопада 1918. р. українське населення Східної Галичини як значно переважаюча більшість, виконуючи своє право національного самовизначення, уконститувало на території Східної Галичини Галицьку Державу як народню республіку з Українською Національною Радою (парляментом) і Державним Секретаріатом (правительством)

3. Проти так зорганізованої Галицької Держави, званої Західно-Українською Народньою Республікою, виступила Польща вже в листо-

паді 1918. р. воєнним наступом, щоб заспокоїти свої імперіялістичні змагання.

4. Для оборони своєї незалежності зорганізувала Галицька Держава понад 120.000-ну армію і боролася проти Польщі від листопада 1918. до липня 1919., коли Найвища Рада Мирової Конференції своїм рішенням з 25. червня 1919. дозволила польській армії тимчасово окупувати Східну Галичину, прирікаючи, що державне становище сеї території вона вирішить згідно з волею населення, значить на підставі права національного самовизначення.

5. Наслідком отсеї постанови Найвищої Ради був примушений галицький український Уряд разом з українською галицькою армією тимчасово уступити поза границі Східної Галичини, що лишилася під військовою окупацією Польщі.

6. Відтак мировим договором, заключеним 10. вересня 1919. в Сен-Жермен, переняли великі держави антанти від Австрії формально всі права суверена над Східною Галичиною, так, що Найвища Рада Мирової Конференції є тепер одиноким компетентним тілом до вирішення державного становища Східної Галичини.

7. Найвища Рада, приступаючи до означення провізоричних границь Польщі від сходу, на нараді 8. грудня 1919. означила також

границю між Польщею і Східною Галичиною (так звану лінію Керзона), стверджуючи, що Східна Галичина лежить поза границями Польщі.

8. На конференції Найвищої Ради 11. липня 1920. р. в Спа піднесено пропозицію скликання мирової конференції до Лондону, де мала вирішитися також справа Східної Галичини при участі її делегатів.

9. Договором, заключеним 1. серпня 1920. в Севр поміж головними державами Антанти з одної і Польщею, Чехо-Словаччиною та Румунією з другої сторони, визначено відграничення Чехо-Словаччини й Румунії супроти Східної Галичини як окремої території.

10. Але тимчасом на підставі згаданого рішення Найвищої Ради з 25. червня 1919. Польща далі держить Східну Галичину під військовою окупацією, котрої надуживає на винищування там українського населення, автохтонної більшості східно-галицької території. Та на представлення Української Національної Ради Східної Галичини, узглядняючи тяжкі обставини, в яких знаходиться українське населення під польською окупацією у Східній Галичині, Рада Союзу Народів своєю постановою в 23. лютого 1921. р. звернула увагу Найвищої Ради на потребу вирішення державного становища Східної Галичини і в тій цілі

предложила зібрані матеріали Конференції Амбасадорів у Парижі.

11. Українська Національна Рада Східної Галичини з огляду на заповідь близького вирішення галицької справи предложила в місяці маю 1921. р. великим державам Антанти проєкт державної організації Східної Галичини як незалежної Галицької Республіки, в якій усім трьом націям сеї території: Українцям, Полякам і Жидам гарантується рівні політичні права так, що обі згадані національні меншости (Поляки й Жиди) відповідно до їх чисельної сили малиб запоручену конституцією участь в парляменті й державній адміністрації. Така справедлива розв'язка справи Східної Галичини усунулаб національні конфлікти й далаб сьому краєви спромогу успішного культурного, господарського й політичного розвою.

12. Але заострення міжнародніх відносин з приводу Горішнього Шлеська в місяці серпні 1921. спричинило відложення вирішення справи Східної Галичини. А тимчасом положення українського населення під польською окупацією у Східній Галичині погіршується з кожним днем. Поляки кольтонізують край польськими кольтоністами, спровадженими з Польщі; замикають українські школи та інституції просвітні, культурні, гуманітарні й господарські; вже третій рік не допускають українську молодь до університетської науки;

безправно в'язнять Українців; не допускають українських урядників до державної служби; безправно ділять Східну Галичину на польські департаменти (воєвідства) і прилучують їх до Польщі та насильно, бо проти волі українського населення, переводять польську статистику державну і конскрипцію населення Східної Галичини, щоб фалшиво виказувати якнайбільше число польського населення та примушувати населення до визнання польського горожанства, — щоб такими безправними способами відобрати Найвищій Раді право вирішення про державне становище Східної Галичини.

13. Тому, щоби прискорити вирішення галицької справи і тим способом визволити українське населення з польської неволі, звернулася Українська Національна Рада Східної Галичин в останнім часі знов до Союзу Народів з просьбою, щоб він своєю інтервенцією дійсно причинився до такого прискіпшення.

14. Наслідком сього Загальний Збір Союзу Народів у Женеві одноголосною резолюцією з 27. вересня 1921. висказав в інтересі мира й національної справедливості до великих держав Антанти бажання: про потребу вирішення політичного становища Східної Галичини в близькім часі.

15. Сього вирішення вижидає український нарід Східної Галичини не тільки в інтересі свого визволення, але також

в інтересі мира, бо незалежна Галицька Республіка перестане бути огнищем державних конфліктів між Польшею і Росією і буде важним етапом мира на Сході Європи.

Міжнародна основа справи Східної Галичини.

В останнім часі признали великі держави Антанти, з окрема Англія і Франція, справу Східної Галичини актуальною і пильною. З інтерпеляцій, піднесених лордом Робертом Сесилем в англійським парламентах, як також з відповіді англійського прем'єра Лойда Джорджа слідує, що вони вважають рішення Найвищої Ради Мирової Конференції в Парижі з 25. червня 1919.р. державно-правною і міжнародною основою справи Східної Галичини, так, що отсе рішення буде у всякім разі вихідною точкою при остаточнім вирішуванню сеї справи.

Тому важно нам докладно розважити те становище, яке своїм змістом і своєю тенденцією займає згадане рішення з 25. червня 1919.р.

Мериторично має отсе рішення три постанови:

1. Уповаження польського правительства, щоби своїми військовими силами окупувало Східну Галичину аж по ріку Збруч.

2. Предложеннє, що польське правительство може бути уповажнене завести цивільну адміністрацію у Східній Галичині, як заключить умову з державами Антанти, котра мусить запоручити в якнайбільшій мірі автономію сеї території.

3. Приреченнє, що справа державного становища сеї території мусить остаточно („в останній інстанції“) опертися на праві самовизначення населення Східної Галичини.

3. Постанови: 1. і 3. є своїм змістом безглядні, значить — аподиктичні, а постанова 2. є условлена („може“ — і „як“).

З окрема постанова 1. є вже виконана, бо польське правительство зараз в місяці липні 1919. р. своїми військовими силами окупувало Східну Галичину аж по ріку Збруч і тому Польща від того часу аж дотепер є військовим окупантом Східної Галичини. Отсе ствердила Рада Союзу Народів (23. лютого 1921. р.), се потвердив англійський прем'єр Льюїс Джордж (6. липня 1921. р.). Проти сього ніхто не підніс і не міг піднести іншого твердження.

Щодо постанови 2., то вона мала на меті створити переходову, значить, тимчасову стадію у Східній Галичині: між військовою окупацією і остаточним вирішеннєм державного становища Східної Галичини. Та Найвища Рада Мирової Конференції підняла була заходи в мі-

сяці листопаді 1919 р., аби Польща дістала упо-
важнення завести цивільну адміністрацію у Схід-
ній Галичині на підставі статута („умови“) авто-
номної території Східної Галичини. Але Польща
тої умови не прийняла, а представництво
українського населення Східної Галичини як значно
переважаючої більшості населення рішучо за-
протестувало проти якогонебудь упо-
важнювання Польщі до цивільної адміні-
страції у Східній Галичині. Тому, покликані
умовини „може“ і „як“ не здійснилися. Супроти
сього Найвища Рада Мирової Конференції від-
ступила від своєї пропозиції під 2. А тимчасом
перейшли два роки тяжкої неволі населення під
режимом військової окупації Польщі й через те
прояснилися міжнародні відносини і справа Схід-
ної Галичини зовсім доспіла до остаточного ви-
рішення.

Справа Східної Галичини виступає як акту-
альна й пильна, бо польське правитель-
ство, що є тільки військовим окупантом, в між-
часі самовільно присвоює собі права цивільної
адміністрації Східної Галичини, а навіть ігно-
руючи Найвищу Раду Мирової Конфе-
ренції, одиноко компетентне тіло до
остаточного вирішення державного
становища сеї території, трактує Східну Галичину
безправно, всупереч постанові артикулу 91. сен-
жерменського мирового договору наче інкорпоро-
вану вже частину Польщі, як се виказано нашими

представленнями, внесеними до Ради Амбасадорів. Невирішена справа Східної Галичини виступає як актуальна й нагла для автохтонного українського населення сеї території, тимбільше, що польський окупаційний режим протягом двох років виказав не тільки цілковиту нездатність Польщі до ведення адміністрації у Східній Галичині, бо допровадив сей край до безправства і страшної економічної руїни, але виявив уже досі явну систему нелюдської екстермінації українського населення. Отсе населення нічого більше не бажає, як освободження його від польської окупаційної неволі й від усякого державного зв'язку з Польщею, як се виказано нотами Української Національної Ради, внесеними до представників великих держав Антанти.

З тих причин приходить тепер до виконання постанова 3. рішення Найвищої Ради Мирової Конференції в Парижі з 25. червня 1919. р. з категоричним дороговказом, що справа державного становища Східної Галичини має бути остаточно вирішена на праві самовизначення населення. Тому англійський прем'єр Льюїс Джордж у своїй парляментарній відповіді вказав на волю населення Східної Галичини як на політичну лінію рішення Найвищої Ради з 25. червня 1919. р., що обов'язує великі держави Антанти.

Приймаючи отсю витичну політичну лінію за підставу, лишається Найвищій Раді Мирової

Конференції до вирішення: саме здійснення волі населення Східної Галичини як найбільше інтересованого чинника — по думці національної справедливості.

Українське населення Східної Галичини, що представляє значно переважаючу більшість усього населення сеї території (74,4%), проголосило у хвилі розпаду австро-угорської монархії (19. жовтня 1918. р.) конституування на території Східної Галичини незалежної Галицької Держави. Реалізуючи се право самовизначення, обняла дня 1. листопада 1918. р. Українська Національна Рада у Львові і в цілім краю державну владу, цивільну й військову, усунувши звідси останнього австрійського намісника.

Покликаний Українською Національною Радою галицький український Уряд виконував державну владу на території Східної Галичини аж до половини липня 1919. р., коли наслідком польської інвазії і рішення Найвищої Ради Мирової Конференції в Парижі з 25. червня 1919. був примушений разом зі своєю галицькою українською армією уступити поза границі краю й лишити Східну Галичину під військовою окупацією Польщі.

Таким державним актом українське населення понад усякий сумнів заявило свою однудушну волю, що хоче мати на території Східної Галичини свою незалежну

державу. Те своє самовизначення обстоює воно непохитно до теперішнього часу.

Польське населення Східної Галичини є там національною меншістю (12,1%), але піддержуване анексійними змаганнями сусідньої Польщі, воно заявляється за прилученням сеї території до польської держави. Отсе змагання шовіністичного польського населення противиться політичному принципі більшості й не має за собою ніякого узасаднення. Його узгляднення означало би знасилування волі української більшості на користь меншості населення й у всякім разі погубне порушення національної справедливости.

Коли тепер польське правительство як тимчасовий військовий окупант під суверенним правом великих держав Антанти некультурним способом безправно порушує особисту, релігійну, економічну, культурну й політичну свободу українського населення Східної Галичини, — то вразі прилучення сеї території до Польщі відразу українська більшість населення перейшла би в національну меншість супроти Польщі. Польща, маючи у своїх руках суверенне право над українським населенням, пішла би без пардону на винищення Українців, аби Східну Галичину перемінити на польську провінцію. Отсе значило би створити зі Східної Галичини новий Балкан Сходу!

І тут не можна поминути сеї обставини, бо

польська національна меншість не є одинока у Східній Галичині; там є ще й жидівська національна меншість (12,3%), чисельно рівна польській меншості, а економічно сильніша від польської. Жидівське населення Східної Галичини не хоче вдоволитися приреченнями про охорону меншості, але жадає повної рівноправності у школі, уряді й публичнім життю... Отсим домаганням жидівського населення не можна відмовити узасаднення, бо годі бавитися ілюзіями, що Жиди стануть польською або українською нацією...

Бажаючи вирівнати отсі розбіжні змагання трьох націй Східної Галичини й допровадити їх до спільного знамени національної справедливости й до кращої будучности всього населення галицької вітчизни, українська більшість готова признати двом другим заселяючим край народам повну рівноправність замість самих прав національних меншостей та допустити їх у відношенню їх чисельної сили до співучасті в законодавстві й адміністрації Східної Галичини як незалежної держави вільних народів.

Проект такої державної організації Східної Галичини як незалежної Галицької Республіки доручила у своїм часі Українська Національна Рада Східної Галичини правительством великих держав Антанти. Уконститування такої Галицької Держави відповідає життєвим інтересам

усього населення Східної Галичини без різниці націй, що будуть мати спромогу спільно і згідно працювати для загального добра своєї держави.

Таке вирішення справи є також в розумнім інтересі Польщі, що у своїх етнографічних границях зможе приступити до успішної консолідації своїх внутрішніх відносин, бо у Східній Галичині знайде вона замість ворожої іреденти добро-сусідську державу.

Вкінці таке вирішення державного становища Східної Галичини відповідає також добре зрозумілим інтересам великих держав Антанти. Цим способом Східна Галичина перестане бути вічним огнищем державних конфліктів між Польщею і Росією, а стане важним етапом мира на Сході Європи.

Др. Кость Левицький.

Міжнародні постанови в справі східної границі Польщі.

Польські офіційні, політичні і громадянські круги не завагалися в останнім часі поставити сміливе твердження, що східна границя Польщі є остаточно вирішена та що до цього питання не може бути ніякого сумніву, силкуючися притім доказати, що ця границя є акцептована міродатними міждержавними чинниками. Таке тверджен-

не поставив також сам польський міністер для закордонних справ п. Скірмунт.¹⁾ Твердження се опирають вони на факті заключення мирого договору в Ризі між Польщею з одної сторони й Совітською Росією і Радянською Україною з другої сторони.

Не будемо полемізувати з неправдивими твердженнями польської сторони, а обмежимося до наведення фактів, що опираються на міждержавних постановках у сій справі. Признаємо, що Польща має дійсно усталену східну границю, але її означено не в Ризі, а установили її ті, котрі версальським мировим договором покликали Польщу до державного життя, то є великі держави Антанти.

1. Загальні границі Польщі установили держави Антанти мировим договором у Версалью (арт. 87), приймаючи за підставу, що Польщу твориться на неспірно польських етнографічних територіях.

2. Перше потягнення границі між Польщею і Східною Галичиною державами Антанти наступило 20. листопада 1919. у проєктованім т. зв. статуті для Східної Галичини. Потягнена там границя між Східною Галичиною і Польщею ішла: На захід: від точки, де бувша границя між Австро-Угорщиною сходиться зі східною адміністра-

¹⁾ „Газета Вечорна“ з 25. XII. 1921, ч. 6193. Те саме твердять там-же д-р Левенгерц, Вітос, проф. д-р Гальбан і проф. д-р Гломбінський.

ційною границею місточка Белаця і на південний захід та сама адміністраційна границя; даліше адміністраційна границя політичних повітів Чесанова на заході, а Рави Руської на сході. У продовженню на південний захід адміністраційна границя між повітами Чесанів та Яворів, перетинаючи кут, утворений біля села Липовиця, лінією, яка має бути означена на терені, що лежить около два кільметри на північ від сеї місцевости. Даліше в напрямі на південь адміністраційна границя між повітами Ярослав і Перемишль (на заході) й повітами Яворів, Мостиска, Самбір, Старий Самбір по порядку на сході; відтак в напрямі на південь до скруту, віддаленого 1 км. в напрямі південного сходу від горбка 519 (Радич), адміністраційна границя між повітами Добромиль і Старий Самбір; звідси в напрямі південного заходу аж до скруту сеї границі, приблизно 15 км. на південний захід від Хирова й на віддаль приблизно . . . від Хирова і 2 км. на південний схід від горбка 733 — лінія до означення на терені, що перетинає залізничний шлях Хирів—Самбір, в місці около 2 км. на південь від горбка 1355 (Галич) — адміністраційна лінія між повітами Добромиль і Ліско на захід і повітами Старий Самбір і Турка на схід. Ся границя одначе ріжниться від сих розмежувань у двох точках, які мають бути означені на місці: а) в тім місці, де адміністраційна границя звертається на захід від шляху, який веде з Хирова до Лютовиск в сеї спосіб, що сеї

шлях лишається в цілості на польській території, б) точка місцевости Бібрка, в сей спосіб, що ся місцевість лишається також на польській території.²⁾

3. Найвища Рада Мирової Конференції 8. грудня 1919. взяла на свої наради справу цілої східної границі Польщі й ухвалила після провкту делегата Зєдинених Держав Полька слідууючу граничну лінію, яка переходить через: Гродно, Вапівку, Немирів, Берестє-Литовське, Дорогуськ, Устилуг, на схід від Грубешова-Крилова, на захід від Рави Руської, на схід попри Перемишль аж до Карпат.

Як бачимо, Найвища Рада установила границю між Східною Галичиною і Польщею по лінії, потягненій у провктованім статуті.³⁾

2) Сей статут в місяць пізнійше (22. грудня 1919.) за справою англійського прем'єра Льюйда Джорджа відкинула Найвища Рада. Належить згадати, що основу сього статута випрацював на поручення Дмовского й Падедевского проф. львівського університету Стажинський, а польський уряд підсунув його державам Антанти.

Границя західної Галичини, потягнена в статуті, вірізує від етнографічної території Східної Галичини українські повіти: Чесанів, Добромиль, Ярослав, Перемишль, Ліско і Сянік, Новий Санч, Новий Торг, які творять т. зв. Лемківщину та частини політичних повітів: Коросно, Ясло, Горлиці, Грибів.

3) В комунікаті про рішення говориться, що Найвища Рада означила 8. грудня 1919. східну границю Польщі на північнім сході, а т. зв. Західну Галичину інкорпоровано до Польщі після границі, потягненої у статуті.

Треба підчеркнути, що держави Антанти, установивши границю між Східною Галичиною і Польщею дня 8. грудня 1919., на тім-же засіданню інкорпоровали до Польщі т. зв. західну Галичину як польську етнографічну територію. Сього рішення Найвища Рада не подала до публичного відома ізза большевицької грози, бажаючи, щоб Польща покищо держала протибольшевицький фронт якнайдалше на схід від своєї етнографічної території, себто від визначеної її границі. Але те рішення подали держави Антанти до відома Польщі й тодішньому російському антибольшевицькому (Денікінівському) правительству, як се недавно ствердив Керенський у „Волі Росції“.

Є се одинокий міжнародний-правний акт, виданий державами Антанти в справі установлення східної границі Польщі й ті держави до сьогодні стоять незмінно при своїм рішенню.

Польський уряд, одержавши таке рішення, починає від тепер працювати послідовно над тим, щоб його повалити й добути собі поза плечими Антанти иншу, далше на схід висунену границю. Сю роботу веде Польща всякими шляхами. Польський генеральний штаб старається доказати в Парижі, що границя, визначена 8. грудня 1919., є зі стратегічного боку (на випадок війни) не до вдержання та що границю Польщі на сході з тих причин треба посунути бодай до лінії, на якій

спинилися були німецька й австро-угорська армії при підписуванню берестейського мира.

Колиж мимо деякої піддержки зі сторони французького генерального штабу держави Антанти заявили, що їх рішення є дефінітивне, тоді Польща постановила їх поставити перед факт доконаний.

Пілсудский вже під кінець грудня 1919. заключає договір з Петлюрою на основі якого: 1. дістає зречення Галичини в користь Польщі і сим способом хоче перечеркнути установлену границю державами Антанти між Східною Галичиною і Польщею; 2. доводить до спільної кооперації в поході на схід, щоби зброєю перечеркнути також визначену Польщі границю на північнім сході.

Коли французький уряд довідався про приготування Польщі до ~~о~~офензиви на схід, — то хоч він був за польською офензивою проти большевиків, всеж саки тодішній французький прем'єр Мілеран нотою з марта 1920. року повідомив Польщу, що її східна границя не може бути по-сунена поза лінію з 8. грудня 1919.⁴⁾

⁴⁾ Польський уряд не оголосив ноти Мілерана. Щойно коли вшехпольська преса почала поборювати похід Пілсудского на схід, польський уряд її оголосив, а інспірована ним польська преса додала коментар, що похід Пілсудского був конечний, щоби перечеркнути визначену східну границю з 8. грудня 1919. З того часу в західній Європі, головню в Англії, Польща добуває

Тимчасом польський похід весною 1920. скінчився під Києвом катастрофою, а большевики в липні 1920. станули вже під Варшавою. Саме в тім часі зібралася Найвища Рада в Спа на свою конференцію. Супроти грози упадку Польщі вона ще раз проклямує здержання Польщі в її етнографічних границях. Рівночасно заключають держави Антанти з Польщею відомий договір в Спа 10. липня 1920., який в імені Польщі підписав тодішній її прем'єр Грабські. В тім договорі поновно держави Антанти потвердили визначену ними східну границю Польщі з 8. грудня 1919., яку також сим разом підписала Польща, з чим дотепер отягалася.

Граничну східну лінію Польщі подала тепер Найвища Рада офіційально до публичного відома тим способом, що лорд Керзон подав її в телеграмі з 11. липня 1920. до Чічеріна, а Бон'ар Лью оголосив її 14. липня 1920. в англійськiм парламенті. Від Спа східна границя Польщі одержала назву лінії Керзона.

Так устійнили східну границю Польщі не лиш держави Антанти, але також Польща зі свого боку дала свій підпис на неї.

На тімстоять держави Антанти непохитно

собі марку імперіялістичної держави, та ізза кооперації Петлюри з Польщею також Україна стягає на себе неприхильність Англії.

до нині, а всі дальші заходи Польщі: 1. спонукати держави Антанти відступити від сього рішення; 2. взяти назад свій підпис, потерпіли повну невдачу.

Таким кроком Польщі в цілі зломання сього рішення являється мировий договір, заключений 18. марта 1921. в Ризі. По його заключенню поїхав сам Пілсудский до Парижа, щоб не лиш наклонити Францію до визнання нею східної границі Польщі, потягненої в Ризі, але також просити, щоби Франція інтервеніювала з користь сеї границі в інших держав Антанти. Та французський уряд не лиш не прийняв на себе ролі посередника в тій справі, але заявив, що він ніколи не дасть своєї згоди на сю границю. Пілсудский вернув з нічим.

Відтак польський уряд почав робити потайні заходи, щоб рижський договір, якого визнання відмовили держави Антанти, зареєструвати в Союзі Народів. Але два протести Галицького Уряду: перший проти самого договору — 26. марта 1921. у відношенню до Східної Галичини, а відтак другий з 2. квітня 1921. проти реєстрації, звернені до Союзу Народів і великих держав Антанти, увінчалися повним успіхом, бо сього договору як у відношенню до самої Галичини, так і до східно-північних територій Союз Народів не зареєстрував.⁵⁾

⁵⁾ Пригадуємо читачам лайку польської преси з того приводу на генерального секретаря Союзу Народів сер

Так отже стверджуємо, що покликання польських офіційальних чинників, немовби границя, потягнена в рижському договорі, є окончним вирішенням східної польської границі, не відповідають дійсним фактам ані міждержавним постановам.

Польські офіційальні чинники свідомо обдурюють свою суспільність, бо чейже годі припустити, щоб вони не знали фактичного стану справи. Побиває їх тут найбільше заява п. Шимона Ашкеназого, зложена перед Союзом Народів у Женеві, де він признав при нагоді вирішування нашої справи 27. вересня 1921., що справа Східної Галичини не є вирішена, отже ріка Збруч не є східною границею Польщі!

Стільки що-до самої східної границі Польщі, а тимсамим також що-до границі між Польщею і Східною Галичиною.

Що-до рижського договору як такого і його відношення до Східної Галичини, то пригадуємо декларацію Совітської Росії і Радянської України, які 24. вересня 1920. устами своїх делегацій у Ризі визнали незалежність Східної Галичини з її демократичним устроєм.

Не вирішувано одначе сеї справи в Ризі тому, бо наша делегація відмовила тій конфе-

Друмонда, яка закидала йому протегування Галицького Уряду.

ренції компетенції в тій справі, а сам предсідник польської делегації Домбскі зложив згідно з міждержавними постановами у справі Східної Галичини декларацію, що до вирішування сеї справи є покликані інші міждержавні чинники.

Не йдемо слідами польських офіційних чинників і польської преси, щоби вмовляти в читачів неправду й лож, але ствердили ми тут самі факти, які проречисто говорять, що правда й міждержавні постанови по нашій стороні.

Значить, всі комбінації польської сторони, що опираються на рижським договорі, в першу чергу у відношенню до Східної Галичини, з їх балачками про автономію чи то територіяльну чи воевідську для тої території, — є пустою з воздуха схопленою фантазією Скірмунтів, Левенгерців, Гломбінських, Гальбанів і т. д., бо Східна Галичина до Польщі не належить і належати не буде!

Ми твердо переконані, що держави Антанти сповнять свій обов'язок супроти нашої Батьківщини й вирішать її долю по думці справедливих домагань нашого населення як переважаючої більшості сеї території та по думці права самовизначення нації.

Григорій Микетей.

Політично-географічне й економічно-географічне значіння Східної Галичини для розв'язання проблем Східної Європи.

Вступ.

Етнографічна територія польського народу була основою, на котрій побідні союзні держави Антанти збудували (1918./19. р.) польську державу. Після засади самовизначення народів та виразного висказу президента Вільсона мала Польща бути утворена на землях „безсумнівно замешканих у більшості Поляками.“

Сі первісні наміри держав Антанти щодо Польщі вповні відповідали відносинам і вимогам. Поляки се 20-мільоновий нарід, якому належалася держава в рамках Середньої Європи. Етнографічна територія Поляків обмежується вповні на Середню Європу, бо сягає на схід тільки до 22⁰ сх. довжини від Greenwich. Політичні й економічні інтереси з природи річи обмежують Польщу тільки на Середню Європу. Тут вона може сповнити своє політичне завдання: бути разом із чеською державою заборолом проти німецького „Drang nach Osten.“

Тимчасом розвиток подій по 1918. р. й пересадні, на мнених історичних правах оперті амбіції польських політиків випхали Польщу з її

первісної ролі й заставили її до експансії на схід, на не-польські землі, приналежні історично й культурно-географічно до Східної Європи. Польща, користаючи з суспільної революції на Сході Європи, яка безмірно ослабила всі східно-європейські народи, захопила частини литовської, білоруської й української території, які були в посіданню передвоєнної російської держави. Сей простір землі (207.000 км²; 13 і пів мільйонів населення) є таксамо великий, як ціла етнографічна Польща. Скількисть Поляків, розсипаних по сій не-польській заанектованій території, виносить не цілих 1,300.000, значить 10%. І то після урядових статистик, як відомо, препарованих все на користь Поляків. Між тими забраними Польщею землями знаходиться також Східна Галичина.

Своїми збройною рукою веденими заборами Польща: 1. спинила будову литовської держави, 2. знищила білоруську й підірвала українську державність. Тим улегчила вона большевицькій Росії завойовування Білоруси й України, на яких негайно засновано номінально автономні, ба „самостійні“ совітські держави: Білоруську й Українську. Тим не менше вибух між Польщею і Росією конфлікт саме за ці землі, приналежні давніше до Росії — тепер загарбані Польщею. Його перепинив мир у Ризі. Однак відносини між Польщею та Росією не поправилися, навпаки погіршилися й гіршають з кожним днем. Вибух нової війни спинює тільки елементарна ката-

строфа голоду в Росії та хронічні протисовітські повстання на Україні. Та як тільки Росія двигнеться з занепаду, як теперішнє безладде уступить сяк-так упорядкованим відносинам, російська імперія чи федерація, чи там російська й українська держави ніколи не допустять до сього, щоб землі, загарбані Польщею на схід від етнографічної польської границі, лишилися при Польщі. Для обновленої Росії ці землі будуть „споконвіку русскими“, для України „споконвіку українськими“ землями, яких ніяка східно-європейська державна влада ніколи Польщі не дарує.

А революційне ослаблення Східної Європи не вічне. Відбудова там куди легча і швидша, як денебудь в Європі!

I.

Серед східно-європейських земель, загарбаних Польщею по 1918. р., знаходиться також Східна Галичина. Її простір виносить 55.300 км², населення 5,450.000, з того 4,055.000 Українців (74,4%), 670.000 (12,3%) Жидів, 659.000 Поляків (12,1%), 65.000 Німців (1,2%). Галичина, хоч не належала перед 1914. р. до Росії, є географічно, культурно й економічно визначно східно-європейським краєм. Росія від сотні літ змагала

тому до її посідання й після льондонського договору 1915. р. мала йти Східна Галичина по перемозі належати. Східна Галичина коначна була для давньої російської імперії з кількох причин: 1. Потреба природної границі Карпат для держави, що на заході не мала природних сухопутних границь. 2. Коначність вирівнювання західної границі російської держави, котра через відомий півострів Конгресової Польщі була наражена на великі небезпеки в разі війни з Німеччиною й Австрією (сі побоювання вповні оправдалися 1915. р.). 3. Вигідність Східної Галичини для лучби Росії з Середньою Європою, отже для економічних інтересів Росії. 4. Галичина була для Росії коначним етапом для розбиття Австро-Угорщини, яка йти перешкоджувала досягти: а) Царгороду й Дарданелів, б) Адрієйського Моря. 5. Галичина була 1876.—1914. р. головним центром українського національного руху, дуже небезпечного для давньої централістичної Росії, загроженої українським сепаратизмом.

Як позори для претенсій на Східну Галичину служили перед публичною опінією на зовні й навні: 1. Історичний факт, що Галичина була до 1340. р. інтегральною частиною староруської держави, якої спадкоємцем уважала себе Росія. — 2. Антропо-географічний факт, що Східна Галичина заселена близько в $\frac{3}{4}$ Українцями (Русинами — після офіційної австрійської, Малоросами — після офіційної російської термінології), яких

російські офіційальні круги вважали тільки одним із племен „великого російського народу“.

Всякому, що знав й безсторонно оцінює східно-європейські відносини, мусить стати ясним, що Східна Галичина з політично-географічного погляду належить до Східної Європи, не до Середньої.

Кожда могутня держава, що виросте у Східній Європі, з окрема нововідбудована російська держава, вже з географічних причин ніколи не дозволить на се, щоби Східна Галичина лишилася при Польщі.

Кожний, що бажає собі на будуче мира між Польщею й Росією, мусить старатися, щоби Східна Галичина була негайно відділена від Польщі та зорганізована як самостійна й неутральна держава (Pufferstaat) між Польщею і Росією. Коли Польща задержить Галичину, то без сумніву попаде в стан хронічного конфлікту з Росією. Перша воєнна заверюха в сих сторонах Європи буде тоді рівнозначна з певним і певним упадком польської держави. Бо Польща, навіть у нинішніх границях, супроти пововідбудованої Росії не булаб поважним фактором.

Колиб із теперішньої кризи на Сході Європи не вийшла нововідбудована одноціла Росія, а прим. російська федерація, роля і значінне Східної Галичини булиб такі самі. Фе-

дералістична Росія мусілаби з політично-географічних і економічних конечностей таксамо змагати до відірвання Східної Галичини від Польщі, як давня російська імперія. Тому то і з огляду на можливість повстання федералістичної Росії є конче потрібним відлучити Східну Галичину від Польщі та zorganizувати її як самостійну й неутральну державу.

Третья можливість така, що зі східно-європейського хаосу вийде також велика українська національна держава. З уваги на величезний зріст українського націоналізму навіть серед мас селянства в останніх роках і з уваги на вічні протибольшевицькі (в дійсности також проти-російські) повстання на Україні ся можливість не є виключена. І в такому випадку відлученне Східної Галичини від Польщі та zorganizованне її в державу є конечне. Для Великої України булаби Східна Галичина, національно найсвідоміша серед усіх українських земель, лишившиися під Польщею, другим виданнем Ельзас-Льотарингії.

II.

Самостійна й неутральна Галицька Держава матиме для розв'язання східно-європейських проблемів величезне значінне. Розв'язання цих проблемів може, що правда, наступити також дорогою повільної внутрішньої еволюції. Одначе ця дорога дуже далека. Населення Східної Європи так страшно виснажене війною, револю-

цією й голодом, що не найде так швидко сили, щоб усунути теперішній хаос і розпочати відбудову. На се може минути кількадесять літ, а тимчасом зі світової продукції й торгівлі будуть виключені такі важні й величезні (20 міл. км²) простори, як Східна Європа й Північна Азія. Тому то верховні круги світової політики повинні безумовно взятися до активної ролі при впорядкованню східно-європейського хаосу.

Дотеперішні проби: Колчака, Денікіна, Врангеля (1918.—1920.) не увінчалися, як відомо, ніякими успіхами з причин легко зрозумілих усякому, що хочаб поверховно знає східно-європейські відносини. І так згадані царські генерали: 1. не хотіли й не вміли числитися з тим, що Росія перейшла революцію й поворот давніх царських порядків з чиновництвом і мілітаризмом є для більшости населення страшніші від большевицького пановання, 2. підіймаючи свою акцію в головній мірі на українських землях, виступили проти всього, що українське, з безпримірним шовінізмом. Тому український мужик своїми повстаннями так підірвав їхню силу, що большевикам лишилося при ліквідації прим. Денікіна і Врангеля тільки вже небагато до роботи. Польська проба 1920. р., хоч мала для замилення очей Українцям і світовій політиці по своїм боці авантюриків Петлюри, не могла увінчатись успіхом. Поляків усе і всюди вважали, вважають і вважати будуть усі

східно-європейські народи: чи то Росіяне чи Українці чи Білорусини чи Литовці за ненависних чужинців-наїздників. Вони нездатні до заведення ладу в Східній Європі, бо ніякі творчі чинники Східної Європи під польською егідою ніколи не згодяться відбудовувати держави. І при польській спробі 1920. р. повстання на Україні головно причинилися до невдачі Поляків. Аж на своїй етнографічній території змогли Поляки дати відсіч червоним арміям, до речі: не дуже численним і лихо заосмотреним.

Надійна проба впорядкування східно-європейського хаосу може вийти тідьки від одного з двох великих східно-європейських народів: Росіян або Українців. Починати від Росіян трудно, бо 1. головна основа московського народу — російське мужицтво — переважно стоїть по стороні комунізму, живучи від 300 років у дійснім земельнім комунізмі й непривикле до засади приватної власности на землю; 2. російська інтелігенція, винищена большевиками й на загал непридатна до державного будівництва; 3. нема вигідного кусника російської національної території, від котрого моглаб початися акція порядкування.

Багато кращі умовини представляє Україна, бо

1. Українське мужицтво (90% населення) стоїть споконвіку на приватній власности на землю. Тут джерело опозиції й повстань українського мужика проти совітської влади. Друге

джерело: пробудження націоналізму й ненависти до Росіян, що репрезентують совітську владу на Україні. Пановання большевиків стало синонімом російського гноблення.

2. Українська інтелігенція Східної України, вихована свого часу в російських школах, виявляє, що правда, багато хиб, прикметних також російській інтелігенції, одначе національна свідомість вирівнує багато хиб.

3. Існує кілька місць української території, з яких може розпочатися порядкування Східної Європи. Се 1. Східна Галичина, 2. Чорноморське побережжє між Дністром та Дніпром (Одеса—Миколаїв—Херсон), 3. Крим, 4. Кубанщина.

4. Найважнішою територією (етапом), від котрої може початися відбудова Східної Європи, є Східна Галичина.

III.

Східна Галичина може стати найбільш надійним етапом для розв'язання проблемів Східної Європи з отсих причин:

Східна Галичина: 1. Має всі умовини, щоби ставши самостійним державним організмом, змогла сама себе вижити й вивозом сирівців (нафта, сіль і т. д.) добре оплатити привіз фабрикатів із заграниці. 2. Посідає одну частину східно-європейського селянства: а) національно вповні освідом-

лену, б) політично вишколену, що показали найкраще вибори до австрійського парламенту 1907. і 1911. з довільним перекиданням голосів і збудованне З.У.Н. Республіки, в) вожу не то вже комунізму, але й соціал-демократії, г) здібну до найвищої національно-політичної посвяти (війна з Польщею й більшовиками 1918.-20., неподатливість супроти польських репресій). 3. Має численну, дуже свідому й політично вишколену українську інтелігенцію. 4. Може виставити до 500.000 війська першорядної якості. Маленька (40.000) галицька армія скорше здобула Київ (серпень 1919.), як Поляки (300.000) в 1920. р. 5. Галичина опановує своїм положенням найважливіші переходи через Карпати зі Східної до Середньої Європи. 6. З Галичини розходяться найвигідніші шляхи й маршові лінії вахляристо на всю південно-західну частину Східної Європи аж по Припетські болота, Дніпро й Чорне Море. Військово-географічне значіння Східної Галичини є тому першорядне. Се показали найкраще досвіди світової війни з 1914.—1918. р.

Самостійна Галицька Держава 1. мусить стати надійним посередником лучби й торгівлі поміж Східною Європою, що богата сирівцями й землями Середньої Європи (головно Чехословаччина), що задихуються з недостачі вивозу, спинюваного Польщею, яка хоче мати монополію торгівлі зі Сходом Європи. 2. Може стати відразу

головним огнищем, в яким може зосередитися нинішня численна українська еміграція за кордоном і почати органічну працю на полі політичнім, економічнім і культурнім. 3. Може стати тим способом головним огнищем підготовної агітаційної роботи на цілий південь Східної Європи (українські землі). 4. Може стати вихідною точкою для активного заведення ладу в Східній Європі. Східно-галицький уряд мігби у рішучій хвилі одним махом заволодіти Правобережною Україною та зорганізувати її політично й військово при помочи місцевих українських елементів. Тим способом булаб започаткована організація цілого півдня Східної Європи.

Тільки сею дорогою можлива нині якась поважніша акція на Сході Європи. Та вона тісно звязана з долею Східної Галичини. Коли сей край лишиться при Польщі, він не тільки що не буде помічний при розв'язанню східно-європейських проблемів, а навпаки завадою. Населення Східної Галичини не захоче служити в польським війську, а коли його примусять, відграватиме ролю Чехів в австрійській армії 1914—1918. р. Таксамо політично воно ніколи не погодиться з польським володінням. Галичина тоді стане джерелом постійних конфліктів Польщі з Росією, згл. Україною, що напевно не буде в інтересі західно-європейських держав і світового мира.

Політично-географічні аналогії між Галичиною і Швейцарією.

Українці Східної Галичини бажають, щоби з сеї країни була утворена самостійна держава вільних народів на лад Швейцарії.

Швейцарська республіка повстала, як відомо, в рамках старої „римської держави — німецької нації“ середньовіччя (початок XIV. в.). Та хоч від 1315. р. (битва під Мурґартен) мала фактичну самостійність, то вийшла з рам німецької держави аж у вестфальським мирі 1648. р. Але в 1815. р. парижський акт і віденський конгрес признали Швейцарії постійну нейтральність і ненарушимість. Швейцарія була спершу великим торгом на наємних жовнірів, потім (від XVIII. в.) промисловим краєм і торговельним посередником між сусідами. Велика гео-політична вага Швейцарії починається при консолідуванні італійської і німецької держави. Своєю самостійністю й нейтральністю відіграла Швейцарія велику роль в часі воєнних конфліктів 1859. р., 1866., 1870/71, 1914/18. завсіди в позитивнім напрямі для надійного розвитку провідного напрямку світової політики, то значить — для творби й укріплення національних держав. Нейтральність Швейцарії в 1859. і 1866. р. причинилася до утворення Італії, 1870/71. до консолідування Німеччини, 1914/18. до захищення Італії та Франції від німецького міліта-

ризму й до розвитку анти-національної австро-угорської держави. Значінне самотійности й нейтральности Швейцарії виступало не менше додатно в дипломатичних конфліктах і пересправах XIX. і XX. віку. Швейцарія стала дуже швидко поважним осередком для міжнародніх перотрактацій та установ. Тут переведено: Женевську Конвенцію (1864.), Всесвітній Почтовий Союз (1878.), Міжнародній Телеграфічний Союз (1875.), Союз для охорони промислової (1883.) й мистецької (1886.) власности і т. п. Тут найшов собі вкінці осідок Союз Народів (1919.—1920.).

Між Галичиною і Швейцарією бачимо дуже визначні аналогії:

1. Географічно-політичне положення Галичини і Швейцарії вповні аналогічне. Швейцарія лежить на межі Середньої й Західньої Європи, Галичина на межі Середньої і Східної Європи. Швейцарія причинюється до вдержання політичної рівноваги між Францією й Італією з одної і Німеччиною з другої сторони та між усіма ними посполу. Галичина сповняє таку саму роль поміж Польщею й Румунією з одної, Росією, згл. Великою Україною з другої сторони.

2. Військово-географічне положення Галичини і Швейцарії вповні аналогічне. Швейцарія положена приблизно по середині дуги Альп, Галичина по середині дуги Карпат. Обі в сих місцях, де конче потрібний перехід важних шляхів через

сі довгопростягнені й тяжко перехідні верховини.

Швайцарія положена в сім місці Альп, куди ведуть крізь них давно вживані, згідно недавно побудовані переходи через альпейські хребти (Шамоні, Бернард, Сімплон, Готгард, Шплуген, Мальоя). Галичина положена знову там, де карпатська система згідно найвуща й найлегча до переходу (цілий Низький Бескид з Дуклянським провалом, Лупків, Ужок, Верецьки, Бескид, Вишків, Пантир, Яблониця і т. и.). Обі території опановують сим робом важні переходи, яких посідання давало б одній із сусідніх великих держав безмежну перевагу над іншими. Так як посідання Швайцарії непомірно скріпило б Німеччину чи Італію, так посідання Галичини непомірно скріплює Польщу чи Росію.

Як Швайцарія хоронить запілля Франції та Італії проти Німеччини, таксамо Галичина хоронила б запілля Польщі, Румунії і Чехо-Словаччини в разі їхньої війни з Німеччиною чи Росією. Легко догадатися, що було б із Францією 1870. і 1914. р., коли б Швайцарія була в посіданні Німеччини. Коли б у 1919. р. ЗУНР. не була спинила злуки большевицьких військ Росії з червоною Угорщиною та коли б українські союзні війська саме в Галичині не здержали були 1920. р. походу армій Троцького, то ні польська ні румунська держави тепер не існували б, а червоні прапори маяли б над цілою Середньою Європою.

3. З етно-політичного погляду становище

Швайцарії й Галичини також визначно анальогічне. В обох державах є по три головні народи, тільки що у Швайцарії Німці, Французи й Італійці мають свої суцільні території, в Галичині ж мають її тільки Українці, а Поляки й Жиди живуть розсипані між ними. Як швайцарські Німці творять з національно-культурного боку окрему групу німецького народу, так і галицькі Українці серед українського народу. І в одних і в других дуже сильно розвинений льокальний патріотизм.

4. З економічно-географічного боку як Швайцарія так і Галичина, хоч невеликі простором і населенням, є: 1. важними продуцентами (Швайцарія у промислі, Галичина в сирівцях); 2. надійними й виплатними контрагентами в торгівлі; 3. природними посередниками в торгівлі поміж сумежними великими державами. На се звертає обі ці країни їхнє подібне комунікаційно-географічне положення.

5. З суспільного боку як Швайцарія так і Галичина є краї з переважно хліборобським населенням, суспільно здорові, менше доступні соціалістичним і комуністичним агітаціям, як населення кожної із сусідніх держав.

6. З чисто військового боку як Швайцарія так і Галичина, хоч невеликі, то сильні. Галицький мужик (особливо верховинець: Бойко чи Гуцул) такий самий добрий стрілець, як швайцарський гірняк, а перевищає його ще витрева-

лістю на невігоди. Галичина може в разі потреби виставити 400—500.000 доброго війська, яке зможе вповні захистити її самостійність і нейтральність.

Східно-європейська проблема.

Відповідь п. Таке Йонеску.

Румунський президент міністрів Таке Йонеску помістив у листопадовім (16.) числі „La Revue de France“ програмову статтю про малу антанту. На думку автора мала антанта, котрої інтереси вповні годяться з інтересами союзних великих держав, являється тільки ділом мира. Вона має лише оборонні наміри проти евентуальних небезпек, що загрожувалиб європейському миру з двох сторін: з боку Німеччини й Росії.

Не хочемо спинюватися над головними лініями політики малої антанти, виложеними паном Таке Йонеску; ми моглиб також погодитися зовсім з його подрібною характеристикою членів нового державного союзу. Одначе Таке Йонеску представив відношення малої антанти до східної Європи, її будуче становище до великих проблем відновиєвропейського Сходу, нинішній дійсний стан річей на Сході й можливості майбутнього з таким суверенним легковаженням і з такими якими суперечностями, що його статтю публична

о пінія політичного світа щодо цілості східно-європейського питання може бути тільки цілковито збаламучена.

П. Таке Йонеску боїться будучого німецько-російського союзу. Щодо сього він має повну слухність. Відновлена одноцільна російська держава може після одного або двох десятиліть зовсім прийти до себе і знова повернути до своєї традиційної політики експанзії. Від 1918. р. свідомо чи несвідомо ціла світова політика працює над будучим німецько-російським союзом. Сей союз бувби на суші в крайнім випадку непобідимий. Уявити собі тільки російські мільйонові армії під командою німецьких генералів, озброєні німецьким промислом, організованим Німцями постачанням муніції та інших матеріалів, плече об плече з могутньою німецькою збройною силою! Морські проливи з Царгородом, Єгипет з Суезьким каналом, Мезопотамія, Індії булиб zagrożені десятикратно більшою небезпекою, як в часі війни 1914—1918.

Щож отже Таке Йонеску хоче протиставити сьому незвичайно могутньому бльокови, сим 20 мільйонам квадратних кілометрів і поверх 200 мільйонам населення?

Малу антанту, в першу чергу Польщу. Він радби бачити Польщу можливо великою та могутньою, щоб вона стала важним чинником на Сході Європи. Тому взиває він союзників, щоб вони зрозуміли свої дотеперішні довершені на

Польщі похибки (?) й визнали установлені миром в Ризі східні границі Польщі. Особливо гострий наступ веде пан Таке Йонеску проти пляну утворення зі Східної Галичини самостійної держави й відірвання Східної Галичини від Польщі. Він думає, що інтереси не тільки Польщі, але й цивілізованої Європи вимагають, щоби Східна Галичина в тій чи іншій формі лишилася при Польщі, щоби армія, яка охоронятиме Східну Галичину, була польська. „Не моглоб бути більшого божевілля, як утворення ще одної малої і слабкої держави між Росією, Румунією і Польщею; не моглоб бути більшого злочину, як поставити теперішню або будучу Росію на хребті Карпат, значить майже на рівнинах середньої Європи. Бувби се такий акт політичної сліпоти, таке самовбийство для справді європейської Європи, що я не хочу вірити в таку можливість“, пише пан Таке Йонеску.

Та ми можемо доказати, що може бути ще більше „божевілле, злочин, самовбийство“, акт ще більшої політичної сліпоти. А се булоби: якщо союзники пішлиб за радою пана Таке Йонеску, визнали рижську східну границю Польщі й полишили Східну Галичину в якійнебудь формі при Польщі.

Utinam falsi vates simus! Наслідки сеї політики булиби просто погубні не тільки для Польщі й малої антанті, але також для європейського

і світового мира, досягненого щойно з таким трудом і після таких великих жертв.

Сучасне положення Східної Європи, коротко кажучи, таке: Наслідком російської революції російська світова імперія розпалася на свої природні й національні складові частини; соціальна революція та доктринерська економічна політика комунізму страшно зруйнували цілу величезну територію колишньої російської імперії. Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Польща відірвалися від колишнього державного зв'язку і зуміли вдержати свою незалежність по нинішній день. Україна й кавказькі держави втратили згодом самостійність, виборену в роках 1917. і 1918., при чому совітська Україна займає в новій федерації східно-європейських совітських держав окреме упривілеєне становище. Місце колишнього централізму заняв аналогічний до колишнього австро-угорського російсько-український дуалізм.

Сучасний стан річей у Східній Європі не буде тривати довго. Комуністична совітська система хитається в усіх углях; вона повільно еволюціонує на право, а не є виключена також революція в сім напрямі. З теперішнього хаосу можуть вийти три річі: 1. нова одноцільна, побудована на централізмі Росія, — або 2. федеративна Росія, або 3. ряд самостійних держав, з котрих Україна булаби другою щодо величини. (Етнографічно суцільна область понад 1,000.000 км² — 55,000,000 мешканців).

Тепер піддамо сумлінному розслідуванню поради пана Таке Йонеску в приміненні до всіх тих трьох можливостей.

Якщо повстане нова одноцільна Росія, то вона мимо можливо найкращої волі свого уряду мусить починати від негайної ревіндикації „істинно русских земель.“ Публична опінія, обиджена національна гордість, льондонський договір 1914/15. р. приневолять новий уряд Росії до заключення союзу з Німеччиною і негайного виступлення проти трьох членів малої антанти: Польщі, Чехословаччини й Румунії.

Від Польщі зажадала б Росія не менше як 207.000 км² з 13 і пів мільйонів населення. А саме Холмщину, частину Гродненщини, Вильно й Минск, Волинь і Галичину із столицями старих „російських“ князів (Холм, Бересть, Львів, Перемишль, Галич). Таж у всіх тих краях є тільки 1,300.000 Поляків і 10,000.000 „Росіян“. Значить, чисті „російські“ області, бо для кожної централістичної Росії являються Білорусини й Українці лише „Білоросами“ й „Малоросами“, отже „справдішніми“ Росіянами, а їх краї таксамо „російськими краями“, як околиці Москви й Тули!

Від Чехословаччини зажадала б нова Росія мало: Підкарпатську Русь (15.000 км², 570.000 мешканців, в сім числі 441.000 „Малоросів“ (78%), за те багато більше від Румунії. Коли нинішня червона антинаціональна Росія домагається від Румунії звороту Бесарабії як російського краю,

то нова Росія зробить се тим певнійше. Ходить про 45.000 км² з 2,657.000 мешканців, з того 746.000 Великоросів і „Малоросів“. До того прийде ще „малоруська“ частина Буковини, — 5.300 км² з 460.000 мешканцями, з чого знова 305.000 „Малоросів“.

І так послухання ради пана Таке Йонеску поставилоб малу антанту негайно в острій конфлікт з ново сконсолідованою російською державою. Серед таких відносин може дуже легко розгорітися війна. Чи пан Таке Йонеску думає, що Чехословаччина та Югославія помашерують тоді проти нової Росії? А чи Українці, Білорусини, Жиди, німецькі й інші польські іредентисти (разом майже половина населення Польщі!) будуть відігравати в польській армії иншу ролю, як Чехи в б. австрійській армії? Евентуальна вобнна кампанія покінчиласяб страшним погромом Польщі й Румунії!

В другім вище зазначенім випадку повсталиб дуже подібні відносини. Бо для сфедерованих національних держав Східної Європи булиб окуповані від 1918. р. Польщею, Чехословаччиною та Румунією східно-славянські області таксамо безправно ампутованими частинами національних територій і народніх організмів, як для одноцільної Росії. Білорусини зажадалиб від Польщі звороту Гродна, Минщини й Виленщини; Українці Холмщини, Волині і Східної Галичини. Тільки для Румунії булоби в сім випадку дещо

кориснійше, бо домагання Українців обіймають, що правда, цілу етнографічно українську частину Буковини, за те з Бесарабії тільки північну і східно-полудневу частину, визнаючи $\frac{2}{3}$ цього краю румунським. Зрештою картина булаб однакова, а може навіть більше некорисна для Польщі й Румунії. Бо в федеративній, свободній Росії публична опінія булаб сильніша як в централістичній державі, значить, булоб ще сильніше негодовання проти окупантів східно-славянських народніх областей. Особливож Галичина під польським панованнем булаб вічно пекучою раною в польсько-російських відносинах. Українське населення Східної Галичини є національно свідоме й політично більше зріле, ніж яканебудь инша частина 40-мільйонного українського народу. Вплив Українців у федеративній Росії бувби безсумнівно значний. Вони ніколи не допустилиб, щоби Східна Галичина стогнала під пануванням польського насильства.

І так сповнення порад пана Таке Йонеску булоб рівнозначне із творенням сильних і певних противенств і площ тертя між новою федеративною Росією і малою антантою.

Візьмім тепер під увагу третю евентуальність. Росія буде обмежена на етнографічну область Великоросів у Східній Європі і повстане — обіймаюча цілий південь Східної Європи — велико-українська держава. Також в тім випадку булоб погубне для мира у Східній

Європі йти за порадою пана Таке Йонеску. Велико-українська держава малаб, що правда, тільки третину ударної сили старої російської імперії, вона булаб одначе досить сильна на те, щоб зажадати звороту окупованої Польщею й Румунією частини суцільної української етнографічної території, а навіть на те, щоб відібрати її зі зброєю в руці. На всякий випадок між Великою Україною з одного боку, Румунією та Польщею з другого боку не моглоб бути бесіди про дружнє співжиттє скорше, аж ті держави віддадуть зрабовані ними у вирі революції краї. Передовсім одначе Східну Галичину з українською Буковиною — сей Піємонт української державної ідеї.

Значить — на ніщо не годяться поради пана Таке Йонеску також щодо третьої евентуальности.

До успішної для світового мира розв'язки східно-європейської проблеми треба зовсім інших шляхів. Щоб запобігти будучим конфліктам між народами Східної та Середущої Європи, треба пильно вистерігатися того, щоб яка-небудь частина східно-європейської етнографічної території була окупована або задержувана котроюсь з держав Середущої Європи. Не йти за сею вказівкою — значить прямувати скорше чи пізнійше до конфліктів між східно-європейськими й середно-європейськими державами і пхати Росію до союзу з Німеччиною. Польща й Румунія стануть і у війні і в часі мира безумовно силь-

нішими, коли не будуть мати ніяких східно-європейських (українських, білоруських, російських) підданих. Тоді будуть вони на Сході забезпечені, особливо, коли їх східним сусідом буде Україна. Велико-українська держава буде відділювати Росію від Польщі, Румунії, Кавказу і становити буде певний захист перед еventуальними експанзійними змаганнями Росії в передній Азії.

Який не бувби хід подій у Східній Європі, то всупереч поглядови пана Таке Йонеску створення неутральної галицько-буковинської держави являється першою передумовою для консолідації відносин у Східній Європі. Ся нова Карпатська Швайцарія не є така мала і слаба, як каже пан Таке Йонеску. Її величина виносилаб 60.000 км² (Данія разом з Бельгією), вона малаб 6 мільйонів населення: вона моглаб легко сама вижитися й вивозити багато засобів поживи та сирівців (передовсім нафту). Мала, на пів гола галицько-українська армія, якій добрі румунські сусіди продавали крісові набой по 1 короні штука, на протязі одного місяця (серпень 1919.) очистила була цілу Правобережну Україну від червоної армії і заняла Київ. В 1920. році 9 разів сильніша польська армія потребувала тільки на заняття Києва 3 місяці часу. Тільки українсько-галицька, ніколи польська армія, зможе вдержати карпатські провали. Також в літі 1920. року заслонювали Східну Галичину перед червоною

армією не польські жовніри, тільки східно-українські відділи Петлюри. Російські червоні армії не швидко могли йти вперед у Східній Галичині, бо українське сільське населення уважало большевиків такими самими ворогами, як Поляків і тому поводилося неутрально. Коли Східна Галичина стане Карпатською Швейцарією, то вона зуміє вже добре себе оборонити. Так уже в 1919. р. вона не допустила до злуки Червоної Росії з Червоною Угорщиною.

Східно-галицька держава може бути важним етапом в наладженню своїх відносин у Східній Європі. Тут моглиби зібратися всі творчі живла півдня Східної Європи й розпочати відбудову східно-європейських політичних, суспільних і господарських відносин.

Та навіть поминувши все те, сотворення східно-галицької вільної держави являється постулятом політичного розуму. Сим фактом буде виключена з міжнародних суперечок область політично й географічно дуже важна й через те припиняться в будуччині тертя між Східною й новою Середущою Європою.

Великі держави світа повинні зрозуміти цілу нестійність польських і румунських плянів щодо Східної Європи, плянів двох грабіжних держав, які можуть тільки спинити впорядкування політичних та економічних відносин цілої половини нашого континенту. Не можна ніяким робом насилувати державно-політичних змагань

східно-європейських народів, з осібна 40-мільйонного українського народу. Протівно, їх треба в інтересі світового мира підпомагати як у Західній так у Східній Україні. Першим кроком тоїж підпомоги буде створенне самостійної й неутральної Галицької Держави.

Відень, в грудні 1921.

Національна статистика в Східній Галичині.

Подавана на картах етнографічна границя поміж Українцями й Поляками (в Галичині), Словаками, Мадярами й Румунами (на Закарпаттю й на Буковині) опирається на підставі критичного зіставлення вислідів переписей населення з року 1880., 1890., 1900. і 1910. За підставу взято поодинокі громади — не повіти або округи, бо границі їх тягнено в Австрії якраз так, щоб вони не припадали на етнографічні границі.

Мимо того й мимо страшенного фалшовання статистики австрійсько-польськими урядовцями перевага українського елементу в Східній Галичині дуже виразна. Статистики по національностям австрійська держава не переводила. Статистика розговорної мови не може, з окрема в Галичині, дати ніякого образу дійсности, бо при переписах кождому, що тільки розумів по польськи, вписувано звичайно польську розго-

вірну мову, з окрема всім римо-католикам Українцям і Німцям і майже всім Жидам. Тому мусимо держатися віроісповідної статистики, при чім треба зазначити, що 1. всі греко-католики є Українцями, 2. всі мойсеевого віроісповідання з малесенькими виїмками є по національності Жиди, 3. всі євангелики Німці, 4. з римо-католиків Східної Галичини є поверх 600.000 по народности Українцями.

На сих підставах дістаємо науково стійну національну статистику Східної Галичини ось яку:

Простір	На-селення 1914	Україн-ців	Жидів	Поляків	Німців
		4,055.000	670.000	659.000	65.000
		в процентах			
55.300 км ²	5,450.000	74·4	12·3	12·1	1·2

Поляки, противлячися самостійности Східної Галичини, все висувають аргумент, що ціла за-хідна й середня полоса сього краю має дуже сильну польську примішку, навіть більшість. Се твердження неправдиве й опрокидує його вже сама польськими урядами безстыдно пофалшована перепись 1910. р.

Розглянемо статистику судових округів Галичини:

А. Східна полоса.

	Простір	Населення	Українців	Римокат. Поляків Українців Німців і т. д.	Жидів	Німців
			в процентах			
Тернопіль	3.286 км²	364.000	53	35	11	
Бережани	4.339 км²	419.000	66	23	10	
Чортків	3.543 км²	386.000	65	24	11	
Коломия	4.571 км²	438.000	75	11	13	
Станиславів	7.007 км²	670.000	68	19	12	1

Б. Середня полоса.

Золочів	5.418 км ²	473.000	63	23	13	1
Львів	7.802 км ²	905.000	52	32	15	1
Стрий	5.709 км ²	365.000	73	14	11	2

В. Західна полоса.

Перемишль	4.568 км ²	524.000	55	34	11	
Самбір	4.914 км ²	471.000	65	22	13	
Сянік	4.183 км ²	322.000	49	41	10	

Тим способом доказує навіть ся так сильно в некористь Українців пофалшована статистика, що Українці навіть у західній полосі своєї національної території мають замітну більшість. Коли з перемиського й сяніцького округу вилучимо судові повіти та громади з польською більшістю, що зроблено при потягненню повищої границі, навіть офіційальний процент Українців в сих двох повітах перейде 65%.

Господарські відносини Галичини.

Українська Галичина більша ніж Швайцарія, Голяндія або Данія.

Населення численніше ніж в Болгарії, Греції або Норвегії,

Простір лісів 1,450.000 гектарів (26,2%) є більший як у Злученім Королівстві Великої Британії, Швайцарії і інших.

Виїмково великий приріст дерева, праліси в Карпатах. Річна продукція 6 і пів мільйонів кубічних метрів можлива без ушкодження деревного стану. Дотеперішня продукція (перед 1914. р.) 6,000.000 м³, з цього понад 1,000.000 м³ будівельного дерева вивезено.

Рибники. 20.800 гектарів ставів, тепер по найбільшій частині занедбаних, але надаючихся дуже для раціональної голівлі риб.

Рільництво. Поверхня рілі обнімає 2,605.000 гектарів, це є більше ніж в Бельгії, Голяндії і Швайцарії разом (із загальної поверхні тільки 47%). Вона може в дуже короткім часі без трудности підвисшитися до 3,600.000 гектарів.

Продукція виносила пересічно (1905—1914):

пшениця	4,656.446	метр.	сотн.
оркіш	4.295	”	”
жито	4,627.216	”	”
ячмінь	2,582.544	”	”
овес	4,589.932	”	”
мішані рослини	5.258	”	”
кукурудза	837.290	”	”
гречка	532.444	”	”
просо	163.929	”	”

Разом збіжжя	17,998.354	метр.	сотн.
стручкових ярин	1,089.906	”	”
бараболі	40,296.809	”	”

Разом 59,385.069 метр. сотн.

Ті числа продукції скоро зростали ізза улпшених метод управи і штучних навозів безпосередно перед війною. По пацифікації краю можуть вони осягнути небавком подвійну а в однім десятиліттю потрійну висоту. (Прихід на однім гектарі пшениці є в Голяндії 34'5 гл. річно, в Галичині тільки 11'8 метр. сотн. мимо урожайного чорнозему). Великі вигляди для млинарського промислу, сухарів, макаронів і т. п. фабрикації.

Городництво й садівництво мають з причини корисного підсоня і землі найкращі вигляди. 91.000 гектарів садів.

Промислових рослин продукувала Галичина до 1914. р. пересічно 1,500.000 метр. сотн. Найважнішими є цукрові бураки (0·9 міл. метр. сотн.), для яких продукції надається знаменито галицький чорнозем. В Галичині перепиняла австрійська та польська господарська політика розвій цукроварного промислу. Які вигляди має цукровий промисл в Галичині, показує обставина, що не така то дуже велика київська губернія доставляла річно в давній Росії 6,000.000 метр. сотн. цукру (1910). Рівнож великі вигляди має управа тютюну. Річна продукція Галичини виносила 33.937 метр. сотн. Рівно велика українська губернія Полтава з такою самою землею і підсонем продукувала понад 200.000 метр. сотн. тютюну. Велике значінне має рівнож продукція луну й конопель, яка покриває потреби краю і має велику можливість розвою. Рівнож велике значінне має управа жита й картофель в ціли палення горілки. 600 горілень Галичини доставляли (1910) понад 500.000 гектолітрів алькоголю знаної якости. Галицькі горілки є зовсім справедливо відомі в середній і східній Європі.

Годівля худоби Галичини розпоряджала в 1910. році до 4,000.000 худоби (з цього 700.000 коней, 1,600.000 рогатої худоби, понад 300.000 овець і кіз, понад 1,300.000 свиней)

і 8,000.000 штук дробу. Галичина має 700.000 гектарів левад і 500.000 гектарів пасовиск, в тім полонини в Карпатах, які є далеко багатші чим швайцарські або тирольські Альпи. Вона продукує 70,000.000 q паші. Супроти цього має багато вигляду молочарство, продукція худоби на заріз, експорт мяса, товщу і шкір в Галичині. Експорт дробу і яєць помимо теперішньої рабункової польської господарки знова починає розвиватися.

Годівля пчіл мала в 1910. році понад 285.074 уліїв і продукувала річно понад 25.000 метр. сотн. меду й воску.

Продукція нафти від десятиліть занедбана через польську лиху господарку, але повна виглядів. Нафтових піль 10.000 км². Дві полоси: західна (Борислав) дає земний віск і нафту, східна (коло Станиславова й Коломиї) бензинові олії.

Продукція 1909	—	20.7	міліонів метр. сотн. ропи				
” 1910	—	17.6	”	”	”	”	”
” 1911	—	14.6	”	”	”	”	”
” 1912	—	11.9	”	”	”	”	”
” 1913	—	11.2	”	”	”	”	”
” 1920	тільки	5.0	”	”	”	”	”

Модерна, на більшу скалю переведена господарка може піднести в двох, трьох роках продукцію нафти в Галичині знова до стану 1909. р.

С і л ь. Колись 92 копалень соли й салін. Тепер лише 9 салін з 1,000.000 метр. сотн. про-

дукції кухонної соли. Поклади камінної соли в Стебнику коло Дрогобича багатші ніж поклади у Величці.

Вапневі соли коло Болехова, Калуша і т. д. ледви почато копати. Дотеперішня продукція дуже мала (1906 — 83.000 метр. сотн.). Поклади вапневої соли дуже великі й моглиб доставляти міліони метричних сотнарів річно.

Водні сили Галичини виносять понад 500.000 коней і моглиби при належнім вихіснуванню через десятки літ покрити запотрібованне цілого фабричного промислу.

Водні дороги: Сян, Буг, Дністер, Прут. Провктована будова каналу Сян-Дністер. Велике значінне для середноземного водного руху зі Східною Європою.

Зелізниці. Дотеперішня залізнична сіть обнимає 3000 км. шляхової довготи; є досить незручно зложена (стратегічні огляди й особиста вигода попередніх володарів). Конечна потреба нових залізничних шляхів, особливо для получения з Чехословаччиною ізза транзитового руху: Середна Европа — Україна і Росія. Найважнійші залізничні шляхи, які належалоб побудувати в найближій майбутности, є:

1. Львів—Дрогобич—Східниця—Турка (Сянки), в ціли кращого получения нафтової области зі столицею краю та використання лісів.

2. Перемишль—Сянік—Дукля—Вардіїв, в ціли коротішого получения з Кошицько—Одербергською

зелізницею і піднесення транзитової торгівлі Чехословаччини зі Східною Європою.

3. Долина—Вишків—Густ, в цілі експльоатації лісів і утворення нового получения з Підкарпатською Україною.

4. Яворів—Ярослав, в цілі сотворення нового получения з Польщею.

5. Підгайці—Монастириська—Теребовля, в цілі ліпшого використання богатих рільничих просторів Поділля.

6. Товмач—Городенка, в цілі відтворення Покуття.

7. Коломия—Кути—Жабє—Ворохта, в цілі відтворення гуцульських лісів і місцевостей хову худоби.

Монополі:

Монополь управи тютюну. Річний прихід 1915/16. р. 44,000.000 золотих корон.

Монополь соли. Річний прихід 12,000.000 золотих корон.

Монополь горілки. Річний прихід 100,000.000 золотих корон.

Монополь цукру. Приблизний річний прихід 10,000.000 золотих корон.

Монополь сірок. Приблизний річний прихід 5,000.000 золотих корон.

Уладження фінансових справ Галицької Держави.

Незалежна Галицька Держава має спромогу самостійно уладити свої фінансові справи на отсих основах:

І. Відношення продукції до консумції (торговельний білянс).

Східна Галичина продукує: збіжжє, дерево, тютюн, худобу, товщі, шкіри, дріб, яйця, нафту, земний віск, сіль, калі, спирт, цукор, лен, коноплі, вовну. Отсі продукти в значній частині творять її експорт.

Натомість вона імпортує: кольоніяльні товари, бавовну, кавчук, вовняні товари, шкіряні вибори, скло й порцеляну, залізні товари, вугіль, машини, інструменти, годинники й хемічні матеріали...

Коли порівнаємо взагалі якість товарів продукції з імпортованими товарами, як також узглядимо сю обставину, що 90% всього населення Східної Галичини творить ріллянське населення, котре вдоволяється малим запотребованнем та в переважній частині користується своїм домашнім промислом) — то відразу показується активний торговельний білянс.

Отсе виказується докладно з останнього нормального торговельного біянсу Австрії за рік 1913, з котрого слідує, що Східна Галичина

імпортувала товарів на 32·1 мільйонів корон, а експортувала на 71·4 мільйонів корон, значить, мала дуже корисний торговельний білянс. Сей білянс буде ще корисніший в самостійній Галицькій Державі, бо тоді виступить також вивіз товарів зі Східної Галичини до бувших країв австро-угорської монархії та у своїй державі проявиться незвичайний підём економічного життя зі сторони місцевого населення.

II. Торговельна політика Галицької Держави повинна опертися на вільній торгівлі внутрі, усуваючи всякі примусові організації з часів світової війни та даючи спромогу розвинути приватній ініціативі, конкуренції і промисловості. А закордонна політика торговельна буде берегти інтересів своєї держави перед визиском інших держав; вона має також узгляднити господарські потреби сусідніх держав та увійти з ними в якнайприхильніші політично-торговельні зносини, щоб таким способом причинитися до навязання мирних господарських відносин на світовім ринку. Торговельна політика Галицької Держави буде мати перед собою велику проблему: створення господарсько-торговельного коридору між західною і східною Європою.

III. Податкова сила Східної Галичини в часі передвоєнний так представляється: податки безпосередні (direkte Steuer) з додатками

приносили понад 100 мільйонів корон річно, а посередні (консумційні) податки понад 120 мільйонів корон річно, так, що отсе нормальне передвоєнне оподаткування доходило до 50 корон від голови населення, не вчисляючи тут надзвичайних додатків до податків.

При загальнім оподаткуванню, розложенім на ціле населеннє у відношенню прогресивнім, може бути вихіснувана ціла податкова сила Східної Галичини до висоти 500 корон від голови населення, що принеслоби скоро три мільярди корон річно.

IV. Державні монополії.

Монополь соли приносив у Галичині перед війною понад 17 мільйонів корон; отсей монополь мусілаб держава далі провадити у своїй адміністрації.

Монополь тютюну, що приносив у Галичині доходу около 44 мільйонів корон, належало би арендувати і то як продукцію так і продаж, але під контролею держави.

Монополь нафти не можна впроваджувати з причини інвестицій чужими капіталами, але за те продукція петролею мусить бути відповідно оподаткована в державі та при експорті условлена митом.

Монополь спірту являється новим доходом держави як торговельний монополь до виключної продажі зі сторони держави, полишаючи продукцію приватним підприємствам.

Монополь запалок надається до виарендовання приватним підприємствам.

V. Митові побори можуть мати приміненне як мита фінансові і як мита охоронні. Мита фінансові мають приміненне там, де вивозиться товари, яких потребують інші держави (прим. нафтові продукти і спирти), а охоронні мита тоді, як іде про охорону конкуренції своєї держави супроти продукції іншої держави (прим. мануфактура промислова, фабрикація машин).

При імпортових митах належалоб примінювати заплату належитости валютою своєї держави, а при експортowych митах — оплату в золоті для скріплення фінансової сили своєї держави.

Висоти митових поборів Галицької Держави не можна тепер приблизно означити, бо вона досі не була самостійною міжнародньою територією, та аж її визнанням стане вона сумежною державою Чехо-Словакії, Польщі, України й Румунії, як також посередно Угорщини, Австрії та Росії, — що принесе їй значні доходи з митових належитостей.

VI. Галицька валюта.

Польська марка, що знаходиться у Східній Галичині, мусить бути негайно стягнена і замість перестемпльовання заступлена галицькою паперовою короною на час переходовий, приймаючи дві польські марки за одну галицьку корону.

А тимчасом належало би приступити до впровадження галицької державної валюти, фінансованої забезпеченням її постійної рівновартості.

Отсю нову повновартну валюту мав би впровадити Національний Банк, що достарчить безпечний фінансовий підклад для видаваних банкових нот. Тут послужив би: закордонний капітал, як також зложений капітал населення і держави, в металевій засобі або в повновартній закордонній гроші. Такий банк, оснований на взір Швейцарського Національного Банку, дістав би привілей видавання нот.

VII. Державні довги.

До правильного державного господарства належить приймати головну засаду, що не може бути видатку без покриття, то значить, що державні позички (довги) мусять мати свою амортизацію, забезпечену в розходах держави. А узгаднюючи вище представлене про податкову силу населення, монополії мита, не підлягає сумніву, що Галицька Держава буде спроможна вдержати рівновагу в своїм бюджеті.

VIII. Ощадність в цивільній і військовій адміністрації.

В державній організації мусить бути усунена подвійна адміністрація (державна й паралельна автономічна) та впроваджене упрощене поступованне при доборі найконечнішого, але дійсно успосібненого урядничого апарату.

Військо має бути налажене до поготівля загальним обов'язком військової служби, але постійно удержуване лиш у скількості, конечно потрібній до вдержання ладу внутрі держави й до стереження границь держави.

Колиб на Галицьку Державу наложено обов'язок удержувати велику мілітарну силу до часу консолідації відносин на Сході, то населенне сповнить свій обов'язок, але під умовою дотації фінансових тягарів.

IX. Комунікаційні середники.

З огляду на обставини, що галицькі залізниці наслідком світової війни знаходяться в стані здезольованім та що сіть залізничих шляхів є за мала й тому значнійший капітал мусить бути інвестований, то заходить потреба ужиття чужого капіталу, зглядно виарендування галицьких залізниць.

Самозрозуміле, що держава буде виконувати своє право: означування тариф, охорони службовиків та взагалі контролі цілого підприємства.

Почта й телеграф як загальносуспільні й господарські монополії остають в руках держави. Таксамо телефони.

X. Відбудова областей, знищених війною.

Тут годиться взяти під розвагу ту обставину, що найбільшого знищення у Східній Галичині доконали російські війська в часі наступу й від-

вороту в рр. 1914-1915 і 1916/1917, а відтак війська німецькі, угорські, турецькі й австрійські.

Тому з воєнних відшкодовань належалоб Галицькій Державі виплатити відповідну квоту на відбудову областей, знищених війною.

Сама відбудова не може бути в руках тяжного й коштовного урядничого апарату, але належить полишити її в руках пошкодованих при нагляді й помочі держави. Держава буде обов'язана постаратися про догідні кредити для відбудови, дати пільги в доставках будівельних матеріалів та у виїмкових випадках давати підмоги на відбудову: матеріалами в натурі і грошми. Доцільно переведена відбудова галицьких областей стане важною підмогою в культурнім і економічнім резвою Галицької Держави.

Військове значіння Східної Галичини.

Самостійність Східної Галичини як держави вільних народів є неоспоримим правом місцевого українського населення й основою його дальшого розвою. Сповнення бажання переважаючої більшості населення краю мати свою незалежну державу є також одною з головних умовин спокоею в нутрі краю і мира в середній і східній Європі. Чисельність і сила українського народу Галичини, її географічне положення та військове

і стратегічне значіння у відношенні до сусідів дають запоруку, що східно-галицька держава буде в силі постояти за свою самостійність військовою силою і сотворити ряд могучих чинників, котрі мирови в Європі зможуть віддати першорядні прислуги. Якщо ці чинники не будуть визискані або будуть ужиті проти волі місцевого населення, вони будуть вічним жерелом неспокоїв і постійною небезпекою для мира.

Чисельна сила населення, замешкуючого простір б. Австрії з переважаючою українською більшістю, виносить около пять і пів міліона голов. Порівнюючи се число з населенням інших довоєнних малих держав, переконаємося, що лишень Бельгія, Румунія і Нідерлянди мали більше населення, а всі інші менше: нпр. Сербія майже половину, Данія ще менше. На тих 5 $\frac{1}{2}$ міліона населення припадає: 4,055.000 або 74·4% Українців, 670.000 або 12·3% Жидів, 659.000 або 12·1% Поляків, 65.000 або 1·2% Німців. Народности ті не живуть відокремлено, але помішані й по цілм краю розсіяні, що надає краєви цілковито характер одноцільно української землі та відріжняє його корисно від інших сусідніх держав, в котрих і розложенне і відсотки інакші. Як Східна Галичина залюднена у великій більшості українським населенням, так під оглядом суспільної будови представляє вона наслідком величезної переваги селянського стану одноцільне тіло. З цілого населення належить 90% до стану

хліборобського й мешкає по селах, а лишень 64% мешканців заселяє більші міста. При такім розложенню населення виключена нині згори розкладова і шкідлива державі класова боротьба, а суспільна структура населення надзвичайно корисно відбиває від декотрих сусідніх держав, в котрих класові бої підгризають основи здорової державности.

Щодо густоти населення стоїть Східна Галичина зі своїми 100 мешканцями на 1 км² на однім з перших місць. Між малими довоєнними державами виказувала лишень Бельгія і Нідерланди більшу густоту; інші малі держави були далеко рідше залюднені! І так мала Швейцарія 90, Данія 70, Сербія 60, Румунія і Португалія 50, Болгарія 45, Греція 40, а Чорногора лишень 30 мешканців на 1 км².

Військова здатність населення Сх. Галичини стоїть дуже високо. Мужеське населення зложено з здорових і навіть у старшій віці сильних муштин. Їх здоров'є й витривалість, знані з давньої австр. армії, стали приповідкою. І так дозволяє чисельність населення на випадок війни сотворити при 10% поборі армію в силі 550.000, при 15% поборі армію в силі 825.000, а при 20% армію в силі навіть 1 мільона людей. Подані тут числа легко можливі до досягнення, коли візьмемо під розвагу досвід, набутий іншими малими державами, котрі все могли під військовим оглядом краще визискати сили свого насе-

лення чим держави великі. І так у балканській війні 1912—1913. вислали в поле: Греки понад 10%, Сербі 15%, Болгари—без Магомеданів, котрі були від військової служби звільнені — 15%, а Чорногорці 20% свого населення. По балканській війні брали з балканських держав Румунія 9%, Болгарія 11%, Сербія 13%, Греція 15.5%, а Чорногора 24% населення до війська. Навіть Швейцарія, котрій оборона краю вже самою природою дуже облекшена, а знеутралізованне якої дає їй певну запоруку перед нападом сусідів, спирала в році 1912—1913. свої військові пляни на армії в силі 400.000 людей, що відповідає 13% визи-сканню населення. Східно-галицька держава була-би в змозі на випадок війни зарядити легко по-бір до найменше 31 річників (20—50 літ), а правдо-подібно і 38 річників (18—55 літ). Навіть великі держави осягнули в 1913. р. 30 річників, як пр. Франція і 28, як пр. Німеччина. Так отже в по-требі оборони границь зможе Галицька Держава виставити армію в силі вісімсоттисяч людей, а у великій небезпеці післати під кріс один мільон муштин. Беручи під увагу відсоткове відношення поодиноких народів Сх. Галичини і їх розполо-ження в краю, видно, що та до одного мільона сильна галицька армія буде в 3/4 до 5/6 частях українською, що її боєздатність значно піднесе. Густота населення уможливляє творення малих доповняючих округів, а тим самим пособляє ско-рому воєнному поготівлю.

Про неоцінену вартість і силу галицької армії набирався властивого переконання, коли приглянутися тим великим моральним цінностям, які живуть в галицькій населенню. Бо більшість місцевого населення, а головню український нарід, глибоко перенята зрозуміннем ко-нечности власної армії, горячим бажанням свободи й державної самостійности і готова принести потрібні до сього найбільші жертви в майні, крови й життю. Три четвертини населення, а саме Українці, навіяні сильною волею постояти за свою свободу. Вони за час кількох останніх століть наглядно доказали, що тої сильної волі ніякий чужий наїздник зламати не в силі.

Так будуча галицька армія дорівнює чисельно арміям інших малих держав, а бобездатністю, духом, силою, моральними цінностями й одноцілістю перевищить їх.

Відтята від цілого світа Східно-Галицька Держава і її військо зуміли вже раз доказати правдивість сього твердження за короткий час свого істновання. Знана всім геройська боротьба на свої власні сили зданої, чвертьмільонової галицької армії (в роках 1918/1919) проти сильнішого ворога, підпомаганого своїми могучими союзниками й випосаженого всіми модерними середниками воєнної техніки. Галицька армія улягла в бою лише задля недостатчі матеріяльного заосмотрення, головню стріловини. Її виперли чужі міноносії й танки за границі нашої державної

території, а тиф знищив її можливості довозу санітарних матеріалів і поповнень. Її цілорічна героїська боротьба за основні права свого народу записана буде славно в історії визвольних боїв світа. Знищено галицьку армію технічною перевагою, але не знищено її духа.

На творення сильної армії і покриття її потреб дозволяють і господарські сили нашого краю, а багатство галицької землі знане! Галицька Держава буде в головних галузях господарства зовсім від заграниці незалежна. Її фінансове положення уможливить легко понести всі кошти, потрібні для удержання армії.

Що-до географічного положення Східної Галичини, то вона займає 60.000 км². В порівнянні з довоєнними малими державами є вона два рази така велика як Бельгія, два рази більша чим Данія, Нідерланди і Швейцарія, а сім разів така велика як Чорногора.

Границі Галичини від одної сторони хоронять Карпати, хоч вони розмірно низькі і проїздимі. У нутрі краю також одна визначнійша військова перепона, а то Дністер. Між Карпатами і Дністром довго може боронитися галицька армія. На загаль військово-географічне положення краю вимагає удержання сильної армії, котраб живучою силою заступила те, чого наші державі не дають у достаточній мірі природні перепони. Недостача таких перепон і стратегічне положення краю, який лежить на до-

розі з заходу на схід Європи і на місці, де європейська територія найвузша, має велике значінне на випадок, якби котрі з сусідських держав попали в оружний конфлікт між собою. І так прямі дороги сусідів Східної Галичини ведуть до себе або через великі ріки, як пр. Висла, Буг, Дністер або Прут, або через широкі й високі Карпати або болота Полісся. Одинокі вигідні дороги ведуть через Східну Галичину, так, що посідання сього краю рішалоб у війні про положенне військо́ве й вислід війни в користь посіда́ча краю.

І тому, що Східна Галичина в багатьох випадках війни між її сусідами булаби стратегічно ключем воєнних операцій, то в інтересі мира в Середній Європі повинна вона бути в сильних неутральних руках місцевого населення, котре має на стільки сили, щоб самостійно військо́во остоятись, жити й оборонитися перед евентуальними нападами, що нарушувалиб її неутральність. Охорони сеї важної території не можна поручати комунєбудь із сусідських держав без шкоди для справи європейського мира й без кривди для місцевого населення. Не слід сеї оборони поручати сильнійшому сусідові, бо через се зискає він велику й подавляючу перевагу над слабшими, не слід тим більше поручати її слабшому, бо він її не буде в стані сам без допомоги місцевого населення охоронити. Ясно, що на випадок війни місцеве населення в почуттю своєї кривди й поневолення стане все по стороні противній,

продовжуючи свою боротьбу за волю й незалежність, котрої не виречеться ніколи. Тревале признание Східної Галичини одному із сусідів булоб вічною костою незгоди між сусідніми державами, а сам край місцем іреденти й постійних заворушень і боїв, неvigасаючим огнищем в самій середині Європи. Тому всьому запобічи — се завдання самостійної східно-галицької держави, а саме завдання запобігати небезпекам, берегти мира на мості між Заходом і Сходом Європи, бути тереном спокійної і мирної творчої праці й хоронити таких важних для сусідів своїх границь перед насильством.

Стратегічне, географічне й військове положення Східної Галичини і значіння її з загальноєвропейської точки погляду, сила її населення і горяче бажання самостійности роблять конечним сотворити з частин коронних країв бувшої австро-угорської держави, замешкалих в більшости Українцями, самостійну державу вільних народів, котра буде в силі охоронити збройно свою територію перед посяганнями сусідів в інтересі мира в Європі.

В. К. Д.

Український Народі Буковини!

По розпаді Австро-Угорщини Ти, Український Народі Буковини, на памявному всенародньому вічу в Твоїй столиці Чернівцях, дня 3. листопада 1918. р., на яким зібралися були десятки тисяч представників усіх кругів суспільности з усіх українських громад у краю — спираючись на проголошене великими державами право самоозначення — однодушно заявився за злукою з цілим Великим Українським Народом, а в першій мірі за прилученням української часті Буковини до незалежної Західно-Української Народньої Республіки.

Твій сусід Румун, користаючи із трудного становища Західно-Української Народньої Республіки, яка мусіла вести оборонну війну проти відвічного ворога Ляха, заняв Твій Рідний Край під покришкою тільки часової окупації, яка одначе не має вирішувати справи остаточної приналежности української часті Буковини.

Та румунський наїздник став систематично нищити весь національний і культурний Твій доробок, Український Народі Буковини. Твою Українську Православну Церкву замінив на румунську, Твої середні школи понищив, народні школи зрумунізував, а останні українські школи в тяжкій ярмі, — Твоїх дітей не допускає вчитися на рідній українській мові, товариства по-

розв'язував, а навіть злочинною самоволею накладає на Тебе податок крові, силуючи Твоїх синів до військової служби румунській державі. Найкращих Твоїх Синів і Доньок або вигнав з Рідного Краю або томить їх по тюрмах та катує в страшний спосіб, силуючи таким чином признати над собою чужу ворожу владу.

Не досить того. Бажаючи збаламутити опінію культурного світа, хитрий воріг безправно, насильно й тенденційно перевів конскрипцію (перепись) людности цілої Буковини й одноцільний український нарід нарочно поділив на три нібито окремі народи, а се: Українців, Русинів і Гуцулів. Се така сама нісенітниця, таке саме безглузде, якби хтось ділив одноцільний румунський нарід на Румунів, Волохів та Молдаванів або одноцільний жидівський нарід на Жидів, Євреїв та Ізраелітів. Одначе ті й тим подібні штучки румунських окупантів не зуміють збаламутити опінії культурного світа ані ослабити єдності й відпорности одноцільного українського народу Буковини.

Всі ті страшні надужиття і знущання діються проти постанов Найвищої Ради Народів, яка української часті Буковини не признала Румунії.

Тепер настає важна історична хвиля, в якій має рішитися і доля української часті Буковини. А саме в звязку з полагодженням справи Східної Галичини по всякій правдоподіб-

ности прийде на Найвищу Раду Народів на чергу і справа Буковини, бо се дві послідні провінції бувшої Австро-Угорщини, про які Найвища Рада не видала остаточного рішення

Хитрий і лукавий Твій воріг, Румун, старається з одної сторони ласками й підкупствами поодиноких безхарактерних одиниць ослабити одноцільний український фронт, а з другої сторони насильством і терором застрашити менше завзятих і відпорних та приневолити їх згодитися на румунське ярмо.

Український Народе Буковини!

В сій важній історичній хвилі памятай, що боротьба за волю є свята, що Ти за свій крок відповідатимеш перед історією. Твої славні подвиги або нікчемність осудять грядучі покоління.

Ніхто не смів відтягнутися в тім часі, коли треба рішучо ділати! Бо страшна є безвольність і безчинність народу-раба, що „гнилою колодою“ на дорозі людства валяється і з ласки ворога ліпших часів дожидає. Се безхарактерність і непростимий злочин!

Кожда визвольна боротьба вимагає жертв. Але через ті жертви стають звичайні люде безсмертними героями, яких память записує історія і хоронить свято від покоління до покоління, з роду в род! Тому не страшні нам ніякі перепони до осягнення святої волі-свободи — нашо-

го національного ідеалу: злучення з цілим Великим Українським Народом.

У визвольній боротьбі за сей найвищий ідеал кожного Українця буде злука української часті Буковини з вільною українською Східною Галичиною першим етапом до осягнення злуки всіх земель Великої України в одно державне тіло.

Буковинська Делегація як одинокий правний заступник і речник української часті Буковини, вибрана на пам'ятному всенародньому вічу в Чернівцях дня 3. листопада 1918. р., станула до неустрашимої боротьби за слухні права, за волю, за самоозначення Українського Народу Буковини!

В тій важкій боротьбі буде Буковинська Делегація черпати сили з живого джерела народнього, з нашої любної Зеленої Буковини. Обов'язком кожного свідомого громадянина-Українця є подавати негайно до відома Делегації на адресу: Bukowinaer Delegation des Ukrainischen Nationalrates in WIEN, VII. Mariahilferstr. 88a, II. Stiege всі правдиві факти про кривди й насильства чи на полі шкільництва, чи церковнім, чи адміністрації, чи особисті переслідування і т. п., подаючи при тім вірно й точно всі дотичні дати, імена осіб, громад, інституцій, свідків і т. д. Делегація виступить з тим матеріалом перед форум Європи, Америки і взагалі цілого культурного світа.

Помагайте собі взаємно! Освідомляйте незрячих, скріплюйте на душі пригноблених, помагайте своїм школам, своїм учителям та урядовцям без посад, науці і пресі. Нехай кождий мужчина, кожда жінка, кожда дитина пам'ятає, що тільки неустрашимою боротьбою і жертвами здобудемо Вільну Незалежну Україну!

Тому гартуйтеся до боротьби проти чужого наїздника! Не вік-же ворогови панувати, глумитися та знущатися над Українським Народом! Будьте твердої віри й непохитного переконання, що недалекий уже той час, коли „розірвуться пута віковії — тяжкії кайдани“ і також для нас, Буковинців, зійде Сонце Правди! Надійтеся на незломність Ваших легальних правних заступників і провідників і на Вашу власну незрушиму відпорність і національно-державну свідомість, о яку розіб'ються всякі видумані брехні, злобні клевети та підjudжування хитрого ворога для введення кирині й дезорієнтації в наші одноцільні ряди. — Одна ідея, одно непереможне бажання здобути свободу Україні, — злучить нерозривним вузлом весь Український Нарід Буковини з його легальними правними заступниками, речниками його волі, його провідниками.

Готуйтеся-ж до рішального бою! Будьте тверді як скала, волею непохитні, ділом побідні! Наша доля — на-

ша будучність у великій мірі лежить
в наших власних руках!

Відень, у грудні 1921.

**За Буковинську Делеґацію
Української Національної Ради:**

Голова: Іля Семака в. р.

Містоголова: Др. Агенор Артимович в. р.

Секретар: Др. Дмитро Коропатницький в. р.

12. Євген Зиблікевич: **Зі споминів Січовика**. Відень 1921, ст. 16, 16°. Ціна 16 кор.
13. Микола Евшан: **Великі Роковини**. (1. листопада 1918 до 1. листопада 1919). Реферат, виголошений на святі 1. листопада у Вінниці. Відень 1920, ст. 26, 16°. Ціна 30 кор.
14. **Документи українського мучеництва під Польщею**, Бєсида українського священика перед судом польських наїздників у Галичині. Відень 1921, ст. 24, 16°. Ціна 14 кор.
15. **Польська колонізація Східної Галичини**. Відень 1921, ст. 14, 16°. Ціна 20 кор.
16. **Українська школа в польських ярмі в Східній Галичині**. Відень 1921, ст. 30, 16°. Ціна 24 кор.
17. **Українська делегація Східної Галичини в Ризі**, Ноти делегації до мирової конференції, постанова Найвищої Ради в 11. липня 1919 в справі Східної Галичини. Відень 1920, ст. 16, 16°. Ціна 24 кор.
18. **Перша Сесія Всеукраїнської Національної Ради**. Відень 1921, ст. 36, 16°. Ціна 30 кор.
19. Др. Лука Мишуга: **Підкарпатська Русь**. Сучасний стан. Відень 1921, стор. 24, 16°, Ціна 30 К.
20. Др. Лука Мишуга: **Князь Ярослав Осмомисл**. Рецензійний начерк повісти Осипа Назарука. Відень 1920, ст. 16, 16°. Ціна 12 кор.
21. Др. Остап Грицай: **Василь Стефаник**. Спроба критичної характеристики. Відень 1921, стор. 24, 16°. Ціна 24 кор.
22. Др. Осип Назарук: **Студентство й політика**. Відень 1921, стор. 16, 16°. Ціна 24 К.
23. Др. Осип Назарук: **Корупція в державнім життю**. Відень 1921, стор. 16, 16°. Ціна 24 К.
24. Др. Осип Назарук: **Про новий тип кирилі**. Причинок до історії еміграції. Відень 1922, стор. 32, 16°. Ціна 40 кор.

240(1986)

РЛ 4423 у

25. І. Кривецький і Др. О. Назарук: Як пишати Пояснення і практичні вказівки. 1 стор. 34, 16^о. Ціна 30 кор.
26. Das ostgalizische Problem, з картою Сичини. Відень 1920, ст. 16, 8^о, також у мовах польській і англійській.
27. Ostgalizien als unabhängiger neutraler Freistaat, Відень 1920, ст. 12, 8^о, також у мовах французькій і англійській.
28. Ostgalizien, ein selbständiger Freistaat, herausgegeben vom Ostgalizischen Nationalrat, Відень 1920, ст. 54, 8^о, також у мовах французькій і англійській.
29. Die ostgalizische Frage, Information über den jetzigen staatsrechtlichen und internationalen Stand, Відень 1920, ст. 16, 8^о, також у мовах французькій і англійській.

„Український Прапор“

Офіційльний орган Галицького Уряду.

Виходить раз на тиждень.

Ціна одного числа 30 кор.

Нехай живе Незалежна Галицька Держава!

ЗБІРКА СТАТЕЙ.

Відень 1922.
Накладом „Українського Прапора“.